

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет
Кафедра практичної психології та педагогіки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ**

**Матеріали
II-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції**

м. Хмельницький, 24–25 квітня 2014 року



Хмельницький
2014

ЗМІСТ

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

АНТОНОВА З. О. Психологія рекламної діяльності	7
БЕРЕГОВА Н. П. Феномен самоактуалізації особистості психолога	8
ДАНЬКО О. В. Щодо основних напрямків психологічного забезпечення професійного самовизначення слухачів-прикордонників	10
ДЖИГУН Л. М. Особливості соціальної адаптації студентів першого курсу	11
ІВАШКЕВИЧ Е. З. Ампліфікація проблеми соціального інтелекту педагога	13
ІГУМНОВА О. Б. Взаємозв'язок мотивації досягнень з негативними психічними станами студентів	15
КАМІНСЬКА А. М., ПОЛЯНИЧКО О. М. Дослідження едіпового комплексу суб'єкта у процесі глибинного пізнання із використанням художніх творів	17
КАРПЕНКО З. С. Аксіопсихологія особистості студента	18
КАСПРІК Н. М. Профорієнтаційна робота – одне із пріоритетних завдань психологічної служби професійно-технічного навчального закладу	21
КОКУН О. М. Професійне самоздійснення особистості: зміст феномену та можливості його дослідження	23
КОМАР Т. В. Провідні чинники професійної зрілості особистості	25
КОШОНЬКО Г. А. Розвиток професійної спрямованості майбутніх психологів	27
КУЛЕШОВА О. В. Особливості превентивної діяльності практичного психолога в умовах освітнього середовища	29
КУЩ О. С. Проблема аналізу навчально-професійної діяльності в контексті психологічної теорії діяльності	30
МАКАРЕНКО С. С. Формування комунікативної компетентності студентів-психологів	32
МАТЕЮК О. А., МАТЕЮК О. П. Самоповага особистості: сутність, зміст, компонент Я-концепції	34
МАТЛАСЕВИЧ О. В. Християнсько-орієнтований підхід в системі підготовки майбутніх психологів	36
МИХАЛЬЧЕНКО Н. В. Характеристика патріотичної рефлексії та самосвідомості особистості	38
МІХЄЄВА Л. В. Визначення емоційних станів студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності	40
ПАСТУХ Л. В. Сенситивність практичних психологів закладів освіти як проблема психологічного дослідження	42
ПЕРЕВОЗНЮК Т. О. Сучасні проблеми взаємодії студентів і викладачів у вищих навчальних закладах	44
ПОПЕЛЮШКО Р. П. Роль практичного психолога у вихованні в старшокласників гуманістичних цінностей	46
ПОПИК Ю. В., РОЗДОБУТЬКО Н. Ю. Особливості статево-рольової соціалізації підлітків з неповних родин	48
ПОТАПЧУК Є. М. Сучасні технології формування майбутнього психолога як творчого суб'єкта праці	50
РИКУН А. А. Аналіз компонентів професійного світогляду майбутнього психолога	51
РУДЕНОК А. І. Готовність майбутніх психологів до роботи з дітьми з особливими потребами	54
САФІН О. Д. Інтерв'ю як ефективний засіб підготовки майбутніх психологів до реалізації професійної кар'єри	56
СУРГУНД Н. А. Професійна мобільність як засіб гармонізації інтрапростору сучасного фахівця	57

особистісно-діяльнісних конструктів навчальної діяльності можливо спрямувати на з'ясування структурних елементів системи та їх взаємодії.

УДК 159.55

С. С. МАКАРЕНКО

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Актуальність теми. Проблема формування комунікативних умінь і навичок студентів нині набуває особливого значення, оскільки саме від рівня розвитку таких умінь залежить становлення професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця.

В останній час з'явився цілий ряд робіт, у яких досліджуються проблеми спілкування взагалі, та професійного зокрема.

Аналіз методологічних проблем спілкування відкривається в роботах К. О. Абульханової-Славської, О. О. Бодальова, Л. П. Буєвої, М. С. Кагана, С. Д. Максименка, О. М. Леонтьєва, О. О. Леонтьєва, Б. Ф. Ломова та ряду інших. У працях Г. О. Балла, В. М. Галузяка, А. Б. Добровича, М. М. Заброцького, В. О. Кан-Каліка, Я. Л. Коломінського, М. Н. Корнева, С. О. Мусатова, Н. В. Чепелевої, Ю. М. Швалба, Т. І. Федотюк, Т. С. Яценко розкриваються різні сторони професійного спілкування.

Становлення комунікативної компетентності висвітлюється як у працях, присвячених спілкуванню взагалі: Ю. М. Жукова, М. І. Лісіна, В. В. Рижов, В. В. Рубцов, Л. А. Петровська, так і в дослідженнях проявів особливостей спілкування у зв'язку з підготовкою спеціалістів у вищих навчальних закладах.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично з'ясувати психологічні особливості комунікативної компетентності студентів.

Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування [7]. Вона передбачає уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. У процесі опанування комунікативної сфери людина запозичає з культурного середовища засоби аналізу комунікативних ситуацій у вигляді словесних і візуальних форм.

Виокремлюють такі складові комунікативної компетентності:

– орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда [9];

– спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній відозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища [9];

– адекватна орієнтація людини в самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації [4];

– готовність і уміння будувати контакт з людьми [4];

– внутрішні засоби регуляції комунікативних дій [7];

– знання, уміння і навички конструктивного спілкування [7];

– внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії [9].

Таким чином, комунікативна компетентність постає як структурний феномен, що містить як складові цінності, мотиви, установки, соціально-психологічні стереотипи, знання, уміння, навички.

Характер спілкування педагога зі студентами – це фундамент, на якому будується вся діяльність навчально-виховного процесу. Аналіз наукових праць В. А. Кан-Каліка, О. М. Леонтьєва, Б. Ф. Ломова та ін. дає підстави визначити сутність спілкування:

– спілкування – один із видів діяльності;

– спілкування – процес, який обслуговує цю діяльність [4, с. 25].

Порівняльний аналіз цих концепцій дозволив визначити функції спілкування: когнітивну (зв'язану з обміном інформацією і пізнанням один одного); афективну (спрямовану на формування міжперсональних взаємовідносин); регулятивну (врегулювання власної поведінки і поведінки інших) [5, с. 35].

Нами було проведено емпіричне дослідження мета якого полягає у виявленні психологічних особливостей комунікативної компетентності студентів.

У дослідженні прийняло участь 60 курсантів, практичних психологів Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. З них 42 особи жіночої статі і 18 осіб чоловічої статі.

Після проведення емпіричного дослідження та опрацювання отриманих даних за допомогою методів статистики ми одержали наступні результати. При порівнянні групи студентів із високим і середнім рівнем комунікативної компетентності та групи студентів із низьким рівнем комунікативної компетентності, було виявлено статистично значимі відмінності за таким параметрами (див. табл. 1).

**Середні показники та значення Т-критерія для статистично значимих відмінностей
у групі студентів із високим і середнім рівнем комунікативної компетентності
та у групі студентів із низьким рівнем комунікативної компетентності**

Назва параметру	Середнє значення параметру		Значення Т-критерія	Рівень значимості
	у групі студентів із високим і середнім рівнем комунікативної компетентності	у групі студентів із низьким рівнем комунікативної компетентності		
Комунікативна компетентність	21,79412	52,92308	-9,99224	0,000000
СКН	7,50000	15,61538	-8,72877	0,000000
НН	9,08824	14,50000	-6,35734	0,000000
УН	9,26471	15,23077	-5,36373	0,000001
ФН	8,32353	14,50000	-6,03880	0,000000
Стиль	38,70588	23,26923	12,32642	0,000000
Комунікативність	9,50000	15,50000	-4,89669	0,000008
Самоконтроль	6,94118	3,03846	10,05077	0,000000
Агресивний тип	4,20588	2,92308	2,30182	0,024956
Підозрілий тип	3,08824	5,42308	-4,02828	0,000165
Дружній тип	8,76471	5,00000	6,11286	0,000000
Стать	1,05882	1,42308	-3,71200	0,000463
Досвід	6,41176	3,11538	6,28739	0,000000

Можна стверджувати, що комунікативна компетентність – це система внутрішніх ресурсів ефективної взаємодії: позицій спілкування, ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок.

У процесі становлення особистості майбутнього фахівця розвиток комунікативної компетентності має декілька джерел: ідентифікація з дорослим, засвоєння культурної спадщини, спостереження за поведінкою інших людей, програвання в уяві комунікативних ситуацій

Таким чином, за результатами емпіричного дослідження нами було підтверджено гіпотезу про те, що комунікативна компетенція піддається формувальному впливу.

Перспективнішим напрямком залишається пошук взаємозв'язків між саморегуляцією поведінки та структурними характеристиками особистості. Співвідношення отриманих результатів з даними зарубіжних досліджень обіцяє виявлення важливих закономірностей у крос-культурному ракурсі.

Література

1. Бурлаков Ю. А. Механізми речі и мышлення / Ю. А. Бурлаков. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1995. – 123 с.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації : навчальний посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – 528 с.
3. Ординський В. Л. Професійна комунікація студентів / В. Л. Ординський. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 388 с.
4. Подгурецькі Ю. Соціальна комунікація для педагогів / Ю. Подгурецькі. – Івано-Франківськ, 2007. – 98 с.
5. Ісаєнко М. М. Роль культури мовлення у формуванні комунікативних умінь студентів вузів МВС / М. М. Ісаєнко // Наука і освіта. – 1998. – № 4 – 5. – С. 109 – 111 с.
6. Психологія професійної діяльності і спілкування / за ред. Л. Е. Орбан. – К., 1997. – 203 с.
7. Скок А. Г. Соціально-психологічні умови формування комунікативної толерантності викладача вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. психол. наук / А. Г. Скок. – К., 2007. – 26 с.
8. Філоненко М. М. Психологія спілкування : підручник / М. М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.
9. Фомічова В. М. Проблема міжособистісної атракції у психології / В. М. Фомічова. – К., 1998. – 276 с.